

การแต่งกายสตรีชายแดนภาคใต้

บ า น ง

ธนวัฒน์ พรหมสุข

“บานง”

“บานง” เอกลักษณ์การแต่งกายของสตรีชายแดนใต้ที่ได้รับการสืบทอดมายาวนาน โดยได้รับอิทธิพลจากประเทศอินโดนีเซีย คำว่า “บานง” มาจากคำว่า บันดง(BANDUANG) ซึ่งเป็นภาษามลายูกลาง เป็นชื่อของเมืองทางตะวันตกของเกาะชวา ประเทศอินโดนีเซีย

“บานง” จัดเป็นรูปแบบเสื้อที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในหมู่หญิงสาวชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และไทยเชื้อสายจีนแถบ ๓ จังหวัดชายแดนใต้ ตัวเสื้อตัดเย็บอย่างประณีตด้วยผ้าเนื้อบางเบา เช่น ผ้าลูกไม้ ผ้าป่าน ผ้าแพร ผ้าไหม ผ้ามัสลิน ผ้าชีฟอง เพิ่มความงดงามด้วยการปักฉลุบริเวณชายเสื้อ ริมปกเสื้อ และปลายแขน เสื้อบานง เป็นเสื้อที่พัฒนารูปแบบมาจากเสื้อกบายอ ซึ่งเป็นชุดการแต่งกายของคหบดีเมืองปัตตานี ในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีลักษณะเป็นเสื้อคอวี ผ่าหน้า ตัวยาว แขนยาว นุ่งผ้าตาหมากรุก ห่มทับด้วยสไบสีพื้น ทำผมเกล้ามวยต่ำ

ภาพที่ ๑ : “เสื้อกบายอ” (การแต่งกายของคหบดีเมืองปัตตานี ในสมัยรัชกาลที่ ๕)

ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

ภาพที่ ๒ : การแต่งกายด้วยชุดบานงของหญิงสาวชาวไทยพุทธ (“นางฉลวย โรจนวิภาค”: คนนั่งเก้าอี้) และหญิงสาวไทยมุสลิม (คนยืนทางขวามือ)

ที่มา: ภาพส่วนบุคคลของคุณวราห์ โรจนวิภาค ตีพิมพ์ในบทความเรื่อง “๙ เดือนที่ยังอ” วารสารเมืองโบราณ ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๑ ม.ค.-มี.ค. ๒๕๕๘

ภาพที่ ๓ : การแต่งกายด้วยชุดบานงของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายจีน

ที่มา: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, สารานุกรมชุดแต่งกายไทย(กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, ๒๕๕๘), ๕๑๒.

สำหรับเสื้อบานง ที่ได้รับการพัฒนามาจากเสื้อกบายอนั้น มีลักษณะค่อนข้างเข้ารูป และสั้นจรดสะโพก คอวี ผ่าหน้า แขนกระบอกยาว ชายเสื้อแหลม ปกเสื้อคอปีนมีسابพับยาวตลอดชายเสื้อ ในหมู่หญิงสาวไทยมุสลิมและไทยเชื้อสายจีนนั้น นิยมสวมใส่เสื้อบานงกับผ้าปาเต๊ะ และผ้ายาวหรือผ้าพัน (เป็นผ้าผืนยาว มีลวดลายเหมือนผ้าปาเต๊ะ ภาษาท้องถิ่น เรียกว่า กาเฮงปือละะ สวมรองเท้าเปิดส้น และเหน็บผ้าเช็ดหน้าไว้บริเวณเอว

ทั้งนี้ ยังนิยมติดเสื้อบานงด้วยกระดุมหรือเข็มกลัด โลหะ ทอง เหลือง เงินหรือทอง ๓ ชั้น โดยกระดุมหรือเข็มกลัดนั้น อาจมีโซ่เรียงร้อยเข้าด้วยกัน และประดับประดาด้วยเครื่องประดับอีกมากมายเพื่อเพิ่มความสวยงามและบ่งบอกถึงฐานะของผู้สวมใส่ อาทิ สร้อยคอ แหวน ต่างหู สร้อยข้อมือ กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า ซึ่งทำมาจากเงิน ทองคำและนาก (สารานุกรมชุดแต่งกายไทย, ๒๕๕๘)

ส่วนหญิงสาวไทยพุทธ มักนิยมสวมเสื้อผ้าหลากหลายรูปแบบ ทั้งเสื้อลูกไม้คอกลม คอวี คอยู แขนสั้น หรือเสื้อที่มีปกผ่าหน้าตลอดสวมใส่กับผ้าทอมือ ผ้าลายไทยยาวกรอมเท้า ทั้งนี้ “บานง” ก็เป็นหนึ่งในชุดแต่งกายที่นิยมสวมใส่เช่นกัน โดยจะสวมใส่กับผ้าปาเต๊ะ ในหมู่วัยผู้ใหญ่ มักจะพาดผ้าพาดเฉียงหรือห่มสไบทับบนตัวเสื้อบานงเพื่อความสุภาพเรียบร้อยเมื่อต้องเข้าร่วมงานสำคัญๆ และเหน็บผ้าเช็ดหน้า (ผ้าแดง) ไว้ที่เอว สำหรับเช็ดน้ำหมาก นิยมทำผมทรงมวยต่ำ และสวมเครื่องประดับต่างๆที่ทำมาจากทองคำ

ต่อมา มีการประยุกต์เสื้อบานงในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งได้รับอิทธิพลจากประเทศอินโดนีเซียเช่นกัน คือ บานงแมแด เป็นเสื้อลักษณะคอวีลึก ปิดทับด้วยลิ้นผ้าสามเหลี่ยม ภาษามลายูกลาง เรียกว่า บันดงแมดาน คำว่า แมดาน (MEDAN) เป็นชื่อเมืองทางเหนือของเกาะสุมาตรา ของประเทศอินโดนีเซีย ผ้าที่ใช้นิยมในการตัดเย็บ เป็นผ้าลูกไม้ ผ้ากำมะหยี่ ผ้าต่วนและผ้าชีฟอง (จิตติมา ระเด่นอาหมัด, ๒๕๒๙) โดยบานงแมแด นิยมนุ่งกับผ้าพัน ผ้าปาเต๊ะ หรือผ้าถุงสำเร็จ

ภาพที่ ๔ : หญิงสาวปัตตานีสวมชุดบานง (เสื้อบานงแมแด)
ที่มา: ชมรมอนุรักษ์ฟิล์มเก่า

อ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม . (๒๕๕๘). สารานุกรมชุดแต่งกายไทย. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.

จิตติมา ระเด่นอาหมัด. (๒๕๒๙) . “การแต่งกายของชาวไทยมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้.”

รัฐมิแล ๙, ๓ (พฤษภาคม-สิงหาคม) : ๓๗-๔๒.

วราห์ โรจนวิภาต. (๒๕๕๘) . “๙ เดือนที่อำเภอย่างงอ.” เมืองโบราณ ๔๑, ๑ (มกราคม - มีนาคม).